

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)

на тему: «Система обліку та контролю основних засобів
(на прикладі ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»»)
(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

Доценко Катерина Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцентка

(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми Основні засоби мають велике значення для підприємств. Важко переоцінити роль основних засобів на підприємстві. Вони складають матеріально-технічну базу будь-якого підприємства, тим самим забезпечують процес виробництва засобами праці, від яких залежить продуктивність праці робітників, обсяг та якість виробленої продукції і конкурентоспроможність самого підприємства. Тому завданням обліку є забезпечення своєчасного відображення на регламентованих рахунках операцій з основними засобами, достовірне визначення первісної вартості та подальшої оцінки основних засобів, правильного нарахування амортизації та зносу. Від цього залежить розрахунок суми витрат діяльності та визначення фінансового результату будь-якого підприємства

Мета дослідження. Метою роботи є дослідження теоретичних та методичних аспектів обліку, контролю та аналізу основних засобів та запровадження шляхів покращення їх системи обліку, контролю та використання для забезпечення ефективної роботи підприємства

Завдання дослідження:

- розкрити сутність та класифікаційно-оціночні підходи до основних засобів;
- розглянути правила документального оформлення та особливості обліку стосовно операцій з основними засобами;
- провести порівняльну характеристику міжнародних та національних практик обліку основних засобів;
- надати загальну характеристику та проаналізувати ключові економічні показники досліджуваного підприємства;
- дослідити особливості обліку основних засобів на підприємстві та запропонувати шляхи його удосконалення в сучасних воєнних умовах;
- визначити мету, основні завдання та нормативне регулювання контролю основних засобів;
- розглянути підходи до контролю основних засобів у ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»» та напрями покращення;
- провести аналіз показників основних засобів на підприємстві .

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи виступає процес інформаційного забезпечення системи обліку, контролю та аналізу основних засобів у ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»».

Предмет дослідження. Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретичні та методичні питання системи обліку, контролю та аналізу основних засобів.

Методи дослідження. При виконанні роботи використовувалися загальнонаукові методи, такі як: синтез, аналіз під час дослідження теоретичних аспектів обліку та розрахунку ключових показників; спеціальні елементи методу бухгалтерського обліку: документування та інвентаризація, оцінювання та узагальнення, а також прийоми методу контролю: документальний контроль та фактичний контроль.

Інформаційна база дослідження. Кваліфікаційна робота виконана на підставі законодавчих та нормативних джерел України, міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та аудиту. Основою для написання теоретичних питань стали праці вітчизняних науковців та економістів з питань обліку, контролю та аналізу основних засобів, збірники наукових праць та статті. Практична частина кваліфікаційної роботи була виконана на підставі первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, даних звітності ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (55 найменувань) та 23-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку. Основний зміст викладено на 64 сторінках. Робота містить 27 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію Доценко К. В. Національні та міжнародні правила обліку основних засобів. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації* : зб. матеріалів ІХ Міжнародній студентській науково-практичній інтернет-конференції, імені професора Л. М. Крамаровського, 20 квітня 2023 р. Одеса : ОНЕУ, 2023. С. 19-22.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Концептуальні основи обліку основних засобів»* досліджено сутність, класифікаційно-оціночні підходи, документальний облік, міжнародні та національні правила обліку основних засобів.

У другому розділі *«Діюча модель обліку основних засобів у ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»»»* розглянуто характеристику підприємства, існуючу систему обліку основних засобів, проблемні питання та шляхи удосконалення.

У третьому розділі *«Система контролю та аналізу основних засобів у ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»»* визначено мету, завдання, нормативне регулювання та особливості контролю основних засобів на підприємстві, проведено аналіз основних засобів, запропоновано напрями покращення контролю та резерви підвищення ефективності роботи підприємства.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження теоретичних та методичних аспектів обліку, контролю та аналізу основних засобів можна зробити наступні висновки:

1. Основні засоби – матеріальні активи, які використовуються підприємством для виробництва продукції та надання послуг, постачання товарів, для здійснення адміністративних та соціально-культурних функцій, а також для здачі в оренду, термін використання яких є більшим за 1 рік, або один операційний цикл, якщо він є більшим ніж один рік.

За економічним змістом вони відносяться до засобів праці, які використовуються неодноразово в процесі виробництва, і вартість яких переноситься на готову продукцію поступово частинами по мірі зносу.

До основних засобів відповідно до НП(с)БО 7 «Основні засоби» належать наступні об'єкти: земельні ділянки, капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом, будівлі, споруди та передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар (меблі), тварини, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, багаторічні насадження, які не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, а також плодоносні рослини, інші основні засоби, а також бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, інвентарна тара, предмети прокату і інші необоротні матеріальні активи. На нашу думку, інвестиційна нерухомість за визначенням основних засобів та своїм функціональним призначенням входить до складу основних засобів.

Основні засоби за вартістю відрізняються від необоротних матеріальних активів. Вартісний критерій для основних засобів не встановлено в НП(с)БО 7 «Основні засоби».

Підприємства самостійно обирають та фіксують його в наказі про облікову політику. З метою оптимізації груп основних засобів можна враховувати вартісний критерій для основних засобів в 20000 грн, прописаний в Податковому кодексі України.

Класифікація основних засобів виступає основою для їх планування, обліку, аналізу та контролю на підприємстві. Тому основними класифікаційними ознаками основних засобів виступають: за планом рахунків, за функціональним призначенням та для потреб оподаткування, за ознакою належності, функціональним призначенням та використанням.

Основні засоби при зарахуванні до складу необоротних активів оцінюються за первісною вартістю. В залежності від джерела надходження нею може виступати: справедлива вартість, собівартість виготовлення, та залишкова вартість. На дату балансу основні засоби відображаються за справедливою або залишковою вартістю. В ході використання основних засобів з'являється така оцінка як переоцінена вартість, вартість, що амортизується, чиста вартість реалізації та ліквідаційна вартість. Всі види вартості об'єкта основних засобів крім чистої вартості реалізації мають значення для визначення суми амортизації, яка входить до складу витрат, визначення фінансового результату, та проведення багатьох економічних розрахунків.

2. Типові форми первинного обліку основних засобів, які використовувались підприємствами відповідно до наказу Міністерства статистики № 352, на сьогодні не є чинними. Однак, якщо в даних документах містяться всі необхідні реквізити, які повинні бути в первинному документі, то підприємства можуть і надалі їх використовувати. Як альтернативний варіант, можна використовувати типові форми з обліку та списання основних засобів, які передбачено для підприємств державного сектору.

При відображенні господарських операцій з надходження основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку, такі витрати відображаються на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Після введення в експлуатацію об'єкта основних засобів капітальні інвестиції виступають первісною вартістю об'єкта і відображаються за дебетом рахунку 10 «Основні засоби».

При списанні об'єкта основних засобів у випадку ліквідації для списання залишкової вартості та витрат, пов'язаних з ліквідацією, використовується субрахунок 976 «Списання необоротних активів», у випадку реалізації – застосовується субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримуванні для продажу» і 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» для списання залишкової вартості об'єкта, для доходу від реалізації використовується субрахунок 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» при переведенні об'єкта до складу оборотних активів, в іншому випадку – для відображення залишкової вартості об'єкта основних засобів використовується субрахунок 976 «Списання необоротних активів», а для доходу від реалізації – субрахунок 746 «Інші доходи». При відображенні операції по передачі основних засобів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства списання залишкової вартості об'єкта відображається за дебетом рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції».

Для нарахованої амортизації основних засобів використовується рахунок 131 «Знос основних засобів».

Витрати, пов'язані з поліпшенням основних засобів відносяться на первісну вартість об'єкта основних засобів. Витрати, що стосуються підтримання об'єкта основних засобів в робочому стані, а також витрати на проведення поточного

ремонту відносяться до операційних витрат в залежності від призначення об'єкта.

Для переоцінки основних засобів використовуються субрахунки 975 «Уцінка необоротних активів» та 411 «Дооцінка (уцінка) основних засобів». У випадку необхідності відображення зменшення корисності об'єкта використовується субрахунок 972 «Втрати від зменшення корисності активів», а у випадку відновлення корисності об'єкта – 742 «Дохід від відновлення корисності».

3. Підприємства ведуть облік основних засобів за національним стандартом 7 «Основні засоби». Однак ряд підприємств відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» повинні вести облік за міжнародними стандартами, а такий об'єкт як основні засоби – за міжнародним стандартом 16 «Основні засоби». Облік основних засобів в міжнародній практиці має істотні відмінності, які необхідно враховувати при складанні фінансової звітності. Рекомендуємо регулятору вносити зміни в національну практику з метою наближення їх до міжнародних правил.

4. ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»» вважається лідером кабельної промисловості в Україні та одним з провідних заводів з виробництва кабелів у країнах Східної Європи. Завод спеціалізується на виробництві телекомунікаційних кабелів, також освоїв і випускає мідні та волоконно-оптичні кабелі зв'язку, радіочастотні, цифрові або LAN-кабелі, а також силові кабелі, проводи, шнури різного призначення.

Органами управління ПАТ «Одескабель» виступають: Загальні збори акціонерів Товариства; Наглядова рада (комітет Наглядової ради з питань аудиту та комітет Наглядової ради з винагород та питань призначень) і Генеральний директор.

Аналіз основних показників діяльності підприємства показав, що за 2022 рік ПАТ «Одескабель» отримало збиток у розмірі 27237 тис. грн. Матеріаломісткість продукції зменшилась на 8 коп. і складає 0,71 грн на 1 грн реалізованої продукції. Трудомісткість в поточному році залишилась на рівні попереднього року 0,11 грн. Середньорічна вартість основних засобів зменшилась на 9137 тис. грн. Віддача основних засобів зменшилась на 1,03 грн і складає в 2022 році 3,42 грн на 1 грн реалізованої продукції. Таким чином, підприємству необхідно підвищувати ефективність виробничо-збутової діяльності за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції і збільшення віддачі основних засобів. На підприємстві присутні значні резерви та можливості для отримання прибутку.

Підприємству необхідно: збільшувати чистий дохід; збільшувати операційні доходи за рахунок зміни структури та асортименту реалізації; збільшувати фінансові та інші доходи; прийняти відповідні управлінські рішення, які будуть направлені на недопущення зростання фінансових та інших витрат.

5. Бухгалтерський облік здійснюється бухгалтерією, яка підпорядкована головному бухгалтеру. Форма бухгалтерського обліку на Товаристві автоматизована. Бухгалтерський облік ведеться за допомогою програмного забезпечення «SteERP», яке дозволяє автоматизувати облік всіх ділянок підприємства.

Дослідження бухгалтерського обліку основних засобів у ПАТ «Одескабель» показало, що дане програмне забезпечення має певні особливості при відображенні операцій з основними засобами, які стосуються як документального оформлення, так і складання проводок. Програма є власною розробкою програмістів підприємства, потребує знань та навичок комп'ютерних технологій, і тому важка для використання в роботі бухгалтера. Самостійний вибір бухгалтерського рахунку

при складанні первинного документу, особливості розташування первинних документів в закладках в програмному забезпеченні, відмінність оформлення документів при відображенні операцій з основними засобами на нашу думку ускладнює роботу бухгалтера та виступає основним недоліком програми. В цілому бухгалтерський облік основних засобів ведеться у відповідності з чинною нормативною базою.

Із запровадженням воєнного стану відбулися зміни в обліку основних засобів. У підприємств виникла необхідність відобразити в обліку операції з безоплатної передачі та вилучення основних засобів на користь ЗСУ та підрозділів територіальної оборони. Також зазнав змін і порядок нарахування амортизації тих основних засобів, які підприємства не мають можливості використовувати для своєї господарської діяльності у зв'язку із їх розміщенням у зоні ведення бойових дій. У данному випадку підприємства можуть продовжувати нараховувати амортизацію таких об'єктів основних засобів для відшкодування втрат від морального старіння або ж тимчасово вивести їх з експлуатації. Для підприємств, які ведуть облік основних засобів за міжнародними стандартами, питання призупинення амортизації в бухгалтерському обліку на період простою не виникає.

6. Контроль основних засобів має велике значення в системі управління підприємством. Він може бути зовнішнім або внутрішнім. Аудит основних засобів належить до зовнішнього виду контролю. Аудит основних засобів проводиться з метою підтвердження інформації стосовно достовірності, повноти, правильності і законності відображення в обліку основних засобів, а також встановлення дотримання підприємством положень НП(с)БО 7 «Основні засоби». Аудит основних засобів має предмет, об'єкт, завдання та інформаційну базу для його проведення.

7. У ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»» проводиться як внутрішній, так і зовнішній аудит, тому що, по-перше, підприємство за організаційно-правовою формою є акціонерним товариством, а по-друге, виступає суспільно значимим підприємством. У результаті проведеного аудиту фінансової звітності ПАТ «Одескабель» аудиторсько-консалтинговою фірмою ТОВ «Грантьє» в звіті аудитора вказано, що інформація, наведена в звіті про управління за фінансовий рік, за який підготовлена фінансова звітність, відповідає фінансовій звітності.

8. Проведення економічного аналізу основних засобів є необхідною умовою стабільної роботи ПАТ «Одескабель». За 2022 рік у Товаристві відбулося збільшення вартості основних засобів на 37499 тис. грн, у тому числі за рахунок збільшення земельних ділянок на 240 тис. грн, будинків, споруд та передавальних пристроїв – на 24437 тис. грн, машин та обладнання – на 3752 тис. грн, транспортних засобів – на 8282 тис. грн, інструментів, приладів, інвентарю – на 615 тис. грн, МШП – на 1240 тис. грн. Однак відбулося зменшення вартості інвестиційної нерухомості на -1061 тис. грн та інших основних засобів – на 6 тис. грн. Також відбулися зміни в структурі основних засобів підприємства: збільшилась частка будинків, споруд та передавальних пристроїв на 0,9 в. п. й транспортних засобів – на 0,3 в. п., однак зменшилась частка машин та обладнання на 1,1 в. п. Зменшення активної частки є негативним моментом для роботи підприємства.

За 2022 рік на підприємстві темпи оновлення основних засобів випереджають темпи вибуття.

На підприємстві в 2022 р. відбулось збільшення зносу основних засобів з

80,5% до 81,2%, тобто він виріс на 0,7 в. п. Відповідно коефіцієнт придатності в 2021 р. склав 19,5%, а в 2022 р. – 18,8%. Стосовно коефіцієнту приросту слід відзначити, що в 2022 р. він виріс в порівнянні з 2021 р. на 4,9 в. п. і склав 1,6 %.

Аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг реалізованої продукції у ПАТ «Одескабель» показав, що на підприємстві відбулось зменшення обсягу реалізації продукції на 511309 тис. грн за рахунок зменшення середньорічної вартості основних засобів, питомої ваги активної частини основних засобів та зменшення віддачі активної частки основних засобів,

Таким чином, ПАТ «Одескабель» має резерви збільшення обсягів реалізації продукції на 511309 тис. грн за рахунок доведення віддачі активної частини основних засобів до рівня попереднього року, збільшення питомої ваги активної частки основних засобів, а також збільшення вартості основних засобів.

АНОТАЦІЯ

Доценко К. В. «Система обліку та контролю основних засобів (на прикладі ПАТ «Одеський кабельний завод «Одескабель»»»).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит». Одеський національний економічний університет. Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні та методичні аспекти обліку, контролю та аналізу основних засобів.

Проаналізовано діюча система обліку та контролю основних засобів, стан та ефективність використання основних засобів на підприємстві.

Запропоновано удосконалення документального забезпечення обліку основних засобів, наближення міжнародних та національних правил їх обліку, розв'язання проблемних питань обліку основних засобів в умовах воєнного стану, удосконалення програмного забезпечення обліку та резерви підвищення ефективності використання основних засобів.

Ключові слова: основні засоби, облік, контроль, аудит, аналіз, оцінка, воєнний стан.

ANNOTATION

Dotsenko K. The system of accounting and control of fixed assets (on the example of PJSC «Odesa cable factory «Odeskabel»»).

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and taxation» for the educational program «Accounting and audit». Odessa National Economics University. Odessa, 2023.

The work deals with theoretical and methodical aspects of accounting, control and analysis of fixed assets.

The current system of accounting and control of fixed assets, the state and efficiency of the use of fixed assets at the enterprise were analyzed.

It is proposed to improve the documentary support for the accounting of fixed assets, to approximate international and national rules for their accounting, to solve problematic issues of accounting for fixed assets in the conditions of martial law, to improve the accounting software and reserves for increasing the efficiency of the use of fixed assets.

Keywords: fixed assets, accounting, control, audit, analysis, assessment, martial law.